

Ombyggnaden av Strömkajen i Stockholm har inneburit ett detektivarbete där de nya stenarbetena har förankrat platsen i historien med hjälp av den senaste tekniken. TEXT **PETER WILLEBRAND** FOTO **JOHAN DEHLIN**

Kajplats: Stockholm

Strömkajen utgör tillsammans med Södra Blasieholmshamnen en av Stockholms populäraste platser, inte minst som promenadstråk ut mot Skeppsholmen. På vägen passerar man bland annat Nationalmuseum. Det är också härifrån som Waxholmsbolagets och Strömmabolagets färjor går ut mot Skärgårdens många hamnar. Utsikten mot Gamla Stan och Slottet är en lika klassisk som svårslagen Stockholmsvy.

År 2009 påbörjades en större ombyggnad av kajen. Anledningen var de senaste århundrandenas landhöjning som höjt kajen till sådana nivåer att träpälarna i konstruktionen delvis hamnat ovanför vattenytan och börjat ruttna. Båtarna fick också svårt att lägga till vid lågvatten.

I korta drag beslutade byggherren Stockholms hamnar att kajen skulle sänkas med en halvmeter – motsvarande landhöjningen de senaste 100 åren – och

att området skulle utökas och anpassas mer efter fotgängarna. Ytan skulle mer eller mindre fördubblas på bekostnad av trafik- och parkeringsytor och den nya kajen skulle påbyggas så att den började två meter utanför den gamla.

– Det var ett komplext arbete som förutom sänkningen av kajen innebar att man måste bygga in en rad funktioner i kulvertar mellan den nya och gamla delen, bland annat sopsugar, ledningar

och cisterner, säger Christina Sellberg, ansvarig landskapsarkitekt som vid tidpunkten för uppdraget arbetade för Grontmij, som i dag ingår i Sweco.

EFTER ETT PAR ÅR inleddes även marin-
arkeologiska utgrävningar på platsen.

– Utgrävningarna var inte planerade, men man visste i förväg att man med stor sannolikhet skulle påträffa något. De blev aktuella när man vid schaktarbetena stötte på äldre lämningar.

Resultatet av utgrävningarna visade bland annat att hamnkajen på 1500-talet låg i linje med trottoaren utanför Grand Hotel, ett avstånd på 30 meter från nuvarande linje. I fyllnadsmassan i den utbyggda kajen hittade arkeologerna bland annat rester från gamla vrak.

Stenarbetena utgjorde en omfattande del av den nya kajen som bland annat fick en stenbeklädd spont mot sjösidan.

– Man kan likna arbetet med ett slags spännande detektivarbete där vi fick använda de gamla ritningarna i kombination med den senaste tekniken. Det var intressant att se hur mycket sten av olika sorter och nyanser som hade använts på platsen genom historien, det var allt från rött till svart och en provkarta på svenska stensorter.

NÄR DEN NYA trappan vid Nationalmuseum skulle flyttas ut ett par meter utgick man från den gamla. Gammalt och nytt skulle bokstavligen förenas.

– Varje ny sten är specialbeställd och 3D-ritad för att ta bort intrycket av staplad sten och skarvar, och skapa enhetlighet med de övriga stenarbetena.

Vid arbetet med den stenbeklädda sponten användes en beräkningsmodell som skulle ge fasaden ett slumpmässigt utseende.

– Det skulle inte se ut som en tapetvåd och vi jobbade mycket med olika simulerade varianter innan vi bestämde oss.

Stenvalet är en blandning av svenskt och importerat. Stråket från trappan upp mot Nationalmuseum och hotell Lydmar är svensk granit. Stavarna runt terminalerna är svensk. Den flammade smågatstenen är kinesisk medan övrig smågatsten är svensk, den återkommer bland annat i bågställningen. Kajmurens krönstenar är svenska, medan element upphängda på kajen är importerad sten.

Nya terminaler och turistinformationspaviljonger uppfördes också, ritade

”Det var intressant att se hur mycket sten av olika sorter och nyanser som hade använts på platsen genom historien, det var allt från rött till svart och en provkarta på svenska stensorter.”

av Marge arkitekter. Byggnaderna påminner om skulpturer. De sticker ut och bryter av i olika vinklar mot den omgivande arkitekturen.

– Det fanns inga räta vinklar att hålla sig till, men med hjälp av olika lösningar med stavar kunde vi anpassa stenarbetena efter byggnaderna. Vi hade stor nytta av att vara på plats och jobba direkt med de duktiga stensättarna, säger Christina Sellberg.

DE NYA STENARBETENA knyter an till platsen och med dem på plats skrivs ett nytt kapitel i Strömkajens historia.

– Stenen får en speciell roll, den har ett slags uttryck som ger en tyngd till hela miljön. Det här också en väldigt central plats i Stockholm och ska symbolisera beständighet. Strömkajen ska tåla slitage, med en livslängd som är minst 100 år, säger Christina Sellberg.

Strömkajen nominerades till Sveriges Arkitekter pris Sienapriset 2016. ■

Projekt: Strömkajen, Stockholm.

Landskapsarkitekter: Christina Sellberg (ansvarig), Tora Bärnarp, Martin Palm Lund, Johanna Rydberg och Anders Kling, samtliga Grontmij, numera Sweco.

Beställare: Stockholms Hamnar, Stockholms stad, Trafikkontoret.

Stenleverantör: Arctic Kvartsit.

